

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna för lån ur kraftledningslånefonden, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 472 av herr *Franzon m. fl.* och II: 509 av herr *Andersson i Dunker m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att ett kapitaltillskott om 5 000 000 kronor tillföres kraftledningslånefonden, dels ock att lån ur kraftledningslånefonden må kunna beviljas jämväl för upprustning av befintliga distributionsnät.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har yttranden inhämtats från statskontoret, lantbruksstyrelsen och kommerskollegium, sistnämnda myndighet efter hörande av elektrifieringsberedningen. Vidare har till jordbruksutskottet inkommit yttrande över motionerna av Landsbygdens elnämnd.

I sitt den 21 februari 1956 avgivna yttrande har *statskontoret* avstyrkt förslaget om förstärkning av kraftledningslånefonden. Däremot har statskontoret ansett, att en jämkning av lånebestämmelserna under vissa förutsättningar icke borde vara utesluten. Statskontoret har därvid anfört i huvudsak följande.

Statskontoret vill till en början erinra om att statskontoret i yttranden till Kungl. Maj:st den 12 februari 1953 och den 24 februari 1955 förklarar, att elkraftutredningens förslag angående statligt stöd åt upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden samt rörande elkraftförsörjningen i det väsentliga icke givit ämbetsverket anledning till erinran i vad avser formerna för statligt stöd på förevarande område, bl. a. för tillgodoseende av det alltmera trängande behovet av upprustning av redan befintliga anläggningar. Ur dessa synpunkter talar goda skäl för ett tillmötesgående av syftet med motionerna. Emellertid är det, som i motionerna framhållits, klart att svårigheterna på kreditmarknaden aktualiserat frågan om lån ur kraftledningslånefonden. Det skulle dock uppenbarligen mindre väl överensstämma med en återhållsam ekonomisk politik, om ökad efterfrågan på lån från en statlig utlåningsfond i ett sådant läge skulle leda till en förstärkning av fonden. Statskontoret, som tidigare av samma skäl avstyrkt ökad medelsanvisning till fiskerilånefonden, får jämväl avstyrka förslaget om förstärkning av kraftledningslånefonden.

Den ståndpunkt statskontoret sålunda intagit leder närmast till att jämkning av reglerna för lån ur fonden icke nu bör vidtagas. Å andra sidan bör det framstå som angeläget, att i fonden tillgängliga medel, för närvarande cirka tre miljoner kronor, utnyttjas på ett sätt som bäst tillgodoser före-

fintliga behov. Med den utveckling, som skett i elektrifieringshänseende, håller statskontoret icke för otroligt, att upprustningsbehoven nu bör givas företräde. Skulle så anses vara fallet, borde en jämkning av lånebestämmelserna icke vara utesluten. Denna avvägningsfråga undandraget sig dock i stort sett statskontorets bedömande.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande, dagtecknat den 6 mars 1956, tillstyrkt förslaget om ändring av bestämmelserna för kraftledningslånefonden. Frågan om kapitaltillskott till fonden synes vara beroende av huruvida ändringen av lånebestämmelserna genomföres eller ej. Därest en dylik ändring kommer till stånd, bör densamma enligt styrelsens mening åtföljas av en sådan medelsanvisning till fonden, att en önskvärd upprustning av el-distributionsnäten icke äventyras. Angående den föreslagna ändringen av lånebestämmelserna har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Vad angår frågan om ändring av bestämmelserna för kraftledningslånefonden så att lån ur densamma må kunna beviljas jämväl för upprustning av befintliga distributionsnät, har styrelsen vid flera tillfällen förordat en dylik ändring. Sålunda har styrelsen i remissyttranden den 3 mars 1953, den 26 februari 1954 samt den 12 februari 1955 över respektive av elkraftutredningen den 26 januari 1953 avgivet förslag till stöd åt upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden, vid 1954 års riksdag väckta motioner I: 253 och II: 419 angående ändrade bestämmelser beträffande lån ur kraftledningslånefonden samt elkraftutredningens huvudbetänkande (SOU 1954: 12) angående elkraftförsörjningen anfört, bland annat, att enligt styrelsens mening bestämmelserna för kraftledningslånefonden borde ändras, så att lån från fonden skulle kunna beviljas även för upprustning av eldistributionsnät. Styrelsen har icke funnit skäl frångå denna uppfattning. Fastmer anser styrelsen det i hög grad angeläget, att i avvaktan på de åtgärder, vartill elkraftutredningens betänkande kan leda, omedelbara, tills vidare provisoriska åtgärder vidtages till stöd för upprustningen av eldistributionsnäten på landsbygden. Enligt de undersökningar, som utredningen utfört, synes nämligen distributionsapparaten vara i stor utsträckning så försliten och bristfällig, att den dels utgör ett i vissa avseenden stort riskmoment, dels icke möjliggör distribution till konsumenterna av elektrisk kraft på ett i dagens läge tillfredsställande sätt. Eldistributionsnätnets förslitning och försämring bör icke utan motåtgärder få fortgå så länge att situationen blir ohållbar. Styrelsen vill därför tillstyrka motionärernas förslag om ändring av bestämmelserna för kraftledningslånefonden, så att lån ur densamma må kunna beviljas även till upprustning av befintliga distributionsnät.

Kommerskollegium har i sitt den 8 mars 1956 avgivna yttrande förordat, att sådan ändring måtte vidtagas i de för kraftledningslånefonden gällande bestämmelserna att lån måtte kunna jämväl beviljas för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät för elektrisk kraft samt att i sammanhang härmed ett kapitaltillskott om 5 000 000 kronor måtte tillföras fonden. Till stöd härför har kommerskollegium anfört i huvudsak följande.

Jämlikt de för kraftledningslånefonden gällande bestämmelserna må lån ur fonden beviljas för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi. Som låntagare kan ifrågakomma ekonomiska föreningar

samt andra sammanslutningar, därest de befinnes vara för ändamålet lämpligt organiserade och icke avsedda till rena affärsföretag. Lån kan avse anläggning, som är planerad, under utförande eller redan utförd.

Intresset för kraftledningslån har under senaste tid starkt ökat. Kollegium har sålunda erhållit ett avsevärt antal förfrågningar rörande möjligheterna att erhålla dylika lån. Det har dock härvid visat sig, att lån i flertalet fall anses behövliga för upprustning av äldre anläggningar, medan intresset för erhållande av medel till helt nya distributionsanläggningar varit mindre. Anledningen härtill torde bl. a. vara, att större delen av landsbygden redan har tillgång till elkraft, under det att ett stort antal äldre distributionsanläggningar är i stort behov av förnyelse, omläggning eller förstärkning.

Kollegium liksom även lantbruksstyrelsen har vid prövning av ansökningar om kraftledningslån emellertid ansett lånebestämmelsernas nuvarande utformning ej möjliggöra lån ur fonden till upprustningsändamål.

Till stöd för denna uppfattning må bland annat åberopas riksdagens skrivelse nr 332 år 1919. I denna heter det bl. a., att enligt uttalanden från dåvarande s. k. elektrifieringskommitté kunde visserligen bestämmelserna för fonden knappast lägga hinder i vägen för lån till redan utförda anläggningar, men att fondens främsta syfte finge anses vara att uppmuntra nya företag. Sådana borde därför för framtiden närmast understödjas, så mycket mera som tillgängliga medel vore jämförelsevis snävt begränsade.

Vidare må erinras om ett flertal uttalanden av elkraftutredningen av år 1943 rörande samma fond. I en skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande landsbygdsnätens upprustning den 26 januari 1953 föreslog utredningen bl. a. sådan modifiering av gällande lånebestämmelser, att de ändamål, vartill lånedmedlen må användas, ej skulle vara begränsade till enbart anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi, utan att lån borde kunna beviljas även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av dylika nät. Kollegium föreslog i yttrande av den 28 februari 1953 i anledning av nämnda utredning, att bestämmelserna för lån från kraftledningslånefonden borde ändras i huvudsak på sätt elkraftutredningen föreslagit.

I två år 1954 avgivna motioner, vilka delvis liknade de nu föreliggande, hemställdes bl. a. att kraftledningslån skulle få beviljas även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät. I ett över sistnämnda motioner avgivet yttrande av den 13 mars 1954 erinrade kollegium om att kollegium i tidigare yttranden redan tillstyrkt sådana ändringar av bestämmelserna för kraftledningslånefonden.

Jordbruksutskottet franhöll i sitt år 1954 i ämnet avgivna utlåtande (nr 18), att elkraftutredningen inom den närmaste tiden komme att avgiva sitt slutbetänkande. Med hänsyn härtill vore det enligt utskottets mening icke lämpligt att vid denna tidpunkt vidtaga några mera ingripande ändringar i lånebestämmelserna. Utskottet fann sig sålunda icke böra biträda de i förevarande hänseende framställda yrkandena.

I elkraftutredningens huvudbetänkande (SOU 1954: 12) har utredningen föreslagit följande ändrade lydelse av 1 § i lånekungörelsen:

»Från kraftledningslånefonden, som förvaltas av statskontoret, må i den ordning och under de villkor nedan angivas statens elnämnd bevilja lån för anläggande av distributionsnät för elektrisk kraft, för upprustning, varmed menas förnyelse, omläggning eller förstärkning av sådant nät, samt för medverkan i övrigt till en ändamålsenlig försörjning med elektrisk kraft till skäligt pris».

Kollegium har i yttrande den 31 mars 1955 över nyssnämnda huvudbetänkande föreslagit, att bestämmelserna för kraftledningslån ändras enligt elkraftutredningens förslag med vissa av kollegium angivna jämkningar.

Såsom av det anförda framgår har kollegium i olika sammanhang såsom sin mening uttalat, att en utvidgning av de ändamål för vilka kraftledningslån må beviljas vore önskvärd. Kollegium hyser alltså denna uppfattning. Sålunda bör lånebestämmelserna omformuleras i huvudsaklig överensstämmelse med det av elkraftutredningen framlagda förslaget; dock synes kollegium tills vidare böra omhänderha beviljandet av lånen. För närvarande uppgår det för beviljande av dylika lån tillgängliga kapitalbeloppet till omkring 3 250 000 kronor. I händelse av bifall till motionerna skulle en ökning ske med 5 000 000 kronor. Den för utdelande av kraftledningslån disponibla summan skulle i så fall komma att uppgå till 8 250 000 kronor. Med all sannolikhet skulle lån för upprustning av befintliga distributionsnät m. m. komma att öka efterfrågan på lån eftersom behovet av medel härför måste anses mycket stort.

Elektrifieringsberedningen har i sitt yttrande, vilket avgivits den 1 mars 1956, förordat bifall till motionärernas hemställan. Beredningen har anført i huvudsak följande.

I motionerna har hänvisats till det huvudbetänkande (SOU 1954:12) från elkraftutredningen, över vilket beredningen avgivit yttrande den 29 mars 1955. I betänkandet har bland annat föreslagits, att upprustning av distributionsnäten på landsbygden skall befordras medelst vissa statliga åtgärder, däribland utökad möjlighet för rent kommersiella statliga lån. Utredningen vill härför efter ändring av föreskrifterna utnyttja en förstärkt kraftledningslånefond. Beredningen tillstyrkte i sitt nyssnämnda yttrande den utvidgade lånemöjligheten. Önskvärdheten av ifrågavarande statliga åtgärder framhölls även i andra remissyttranden över betänkandet.

Även om ett komplett understödssystem i anslutning till utredningens förslag f. n. ej skulle komma till stånd och viss tveksamhet kan föreligga beträffande lämpligheten av att bryta ut och besluta om de i motionerna föreslagna åtgärderna, synes dock så starka skäl förefinnas för omedelbar förstärkning av lånemöjligheterna, att eventuella betänkligheter i nämnt avseende enligt beredningens uppfattning ej bör vara utslagsgivande. Några avgörande formella hinder för ett genomförande av de i motionerna avsedda åtgärderna synes icke föreligga.

Enbart ökad användbarhet för kraftledningslånefonden blir till nytta närmast för företag, vilkas ekonomiska förhållanden medger en finansiering av upprustningen medelst normala kommersiella lån, i det att kombinationer med direkt statligt stöd icke torde bli möjliga med nuvarande begränsning av medelstillgången på nionde huvudtitelns reservationsanslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering. Därmed bortfaller tills vidare även behovet av att enligt elkraftutredningens med flera förordande sammanföra behandlingen av lånen ur kraftledningslånefonden och behandlingen av bidragen till landsbygdselektrifieringens befrämjande till ett organ. Bestående ordning kan sålunda vid bifall till motionerna lämnas orubbad.

Landsbygdens elnämnd, som i sin den 15 mars 1956 dagtecknade skrivelse tillstyrkt motionerna, har anført i huvudsak följande.

Landsbygdens elnämnd är ett samarbetsorgan, som bildades den 2 december 1955 och vars uppgift är att dels verka som ett sammanhållande organ för landsbygdens eldistributionsfrågor och dels pröva förutsättningarna för åstadkommande av ett fastare organiserat samarbete för landsbygdsintressenas tillvaratagande i elfrågor, varigenom distributionsföreningarna kan få stöd. I elnämnden är representerade Hushållningssällskapens för-

bund, Kooperativa förbundet, Riksförbundet för elektrifieringen på landsbygden, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landstingsförbundet och Sveriges lantbruksförbund. Elkonsumenterna på landsbygden torde alltså ha en allsidig representation i elnämnden.

Den 8 december 1955 ingav nämnden en framställning till Konungen, i vilken skrivelse kraftigt underströks vikten av en snar upprustning av landsbygdens elförhållanden och angavs de väsentligaste av de åtgärder, som vore påkallade. Som den viktigaste av dessa betecknades tillskapandet av ekonomiska resurser för upprustningen. Av denna anledning förordade elnämnden i likhet med elkraftutredningen införandet av en accis på producerad och importerad kraft.

Sett mot bakgrunden av det erforderliga medelsbehovet för upprustningen på ifrågavarande område, kan det av motionärerna äskade beloppet synas obetydligt och ej ägnat att i större grad skapa förutsättningar för en allmän förbättring av elförhållandena på landsbygden. Emellertid finnes nu, vilket också framhålles i motionerna, ett omedelbart trängande behov att något över huvud taget göres för upprustningen, allrahelst som rådande kreditvårigheter omöjliggör eljest ifrågakommande medelsupplåning. Genom en sådan ändring av bestämmelserna för kraftledningslånefonden, att lån ur fonden kan erhållas jämväl för upprustning av befintliga anläggningar, och genom ökning av fondens kapital med 5 000 000 kronor skulle följaktligen viss förbättring i de omskrivna förhållandena vinnas, tills en radikal lösning av hela upprustningsproblemet erhålles.

Utskottet. Jämlikt gällande bestämmelser för kraftledningslånefonden må lån ur fonden beviljas för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi. Som låntagare kan ifrågakomma ekonomiska föreningar samt andra sammanslutningar, därest de befinner vara för ändamålet lämpligt organiserade och icke avsedda till rena affärsföretag. Lån kan lämnas till anläggning, som är planerad, under utförande eller redan utförd. I motionerna I: 472 och II: 509 har hemställts om sådan ändring av nyssnämnda bestämmelser, att lån må kunna utgå jämväl för upprustning av befintliga distributionsnät. Vidare har i motionerna yrkats, att ett kapitaltillskott av 5 000 000 kronor skall tillföras fonden.

Såsom framhållits i motionerna har under senare år behovet av ökat ekonomiskt stöd åt en allmän upprustning av distributionsnäten på landsbygden blivit alltmer framträdande. Mångenstädes på landsbygden har det visat sig, att anläggningarna är så förslitna eller underdimensionerade, att fara uppstår för olycksfall och brand. Ett betydande antal distributionsföretag saknar numera möjlighet att tillgodose konsumenternas behov av elektrisk kraft i tillräcklig mängd eller av nöjaktig kvalitet. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning, att åtgärder bör vidtagas från statsmakternas sida för att avhjälpa dessa missförhållanden. Såsom påpekats i motionerna kan enligt beslut av 1952 års riksdag i särskilda fall bidrag beviljas från anslaget till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för upprustning av befintligt distributionsnät. Vidare vill utskottet erinra om att elkraftutredningen i sitt år 1954 avgivna huvudbetänkande (SOU 1954: 12) även behandlat den i motionerna berörda frågan. Chefen för kommunikationsdepartementet har i 1956 års statsverksproposition (VI ht s. 105) upp-

lyst, att betänkanudet, som varit föremål för en omfattande remissbehandling, innefattar åtskilliga vidlyftiga frågor av icke blott ekonomisk och organisatorisk utan även författningsmässig art. Med hänsyn till ärendets stora omfattning och komplicerade natur samt till vad som under remissbehandlingen framkommit torde enligt chefen för kommunikationsdepartementet hithörande spörsmål böra ytterligare övervägas, innan eventuella förslag i ämnet framlägges för riksdagen. Sådana förslag kan uppenbarligen icke föreläggas innevarande års riksdag. För att i avvaktan härpå skapa större möjligheter att tillgodose i vart fall de särskilt angelägna upprustningsbehoven, finner utskottet sig emellertid böra förorda att den i motionerna yrkade uppmjukningen av lånebestämmelserna rörande kraftledningslånefonden genomföres redan nu. Utskottet tillstyrker därför sådan ändring av ifrågakvarande bestämmelser, att lån ur kraftledningslånefonden må kunna beviljas jämväl för upprustning av distributionsnät, varmed menas förnyelse, omläggning eller förstärkning av sådant nät. Vid bifall till utskottets förslag torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderlig författningsändring.

Enligt vad utskottet inhämtat uppgår det för beviljande av lån tillgängliga kapitalbeloppet i fonden till omkring 3 250 000 kronor. Vid sådant förhållande och då frågan om ytterligare kapitaltillskott till fonden icke torde böra upptagas, förrän någon erfarenhet vunnits av den i det föregående förordade ändringen i lånebestämmelserna, avstyrker utskottet bifall till motionärernas yrkande om medelsanvisning.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

1) med bifall till motionerna I: 472 och II: 509, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den författningsändring, som utskottet förordat i det föregående;

2) avslå motionerna I: 472 och II: 509, såvitt de avser medelsanvisning.

Stockholm den 26 april 1956

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Bertil Andersson, Hansson, Eskilsson*, Mossberger, Kristiansson, Uno Olofsson, Gunnar Berg och Sigfrid Larsson*; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Johnsson i Kastanjegården, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna*, Hægglblom*, Petersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahanmar, fru Lindskog, herrar Rimås* och Nilsson i Lönsboda.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Tjällgren, Uno Olofsson, Sigfrid Larsson, Johnsson* i Kastanjegården, *Pettersson* i Dahl och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att

dels det stycke av utskottets utlåtande på s. 6, som börjar med orden »Enligt vad» och slutar med orden »om medelsanvisning» bort ha följande lydelse:

»Enligt vad utskottet inhämtat uppgår det för beviljande av lån tillgängliga kapitalbeloppet i fonden till omkring 3 250 000 kronor. Den av utskottet föreslagna författningsändringen torde emellertid medföra, att anspråken på ifrågavarande lån kommer att ökas avsevärt. Vidare har svårigheterna att på den öppna kreditmarknaden kunna tillgodose behovet av lånemedel för allt flera distributionsföreningar och övriga distributionsföretag aktualiserat frågan om att i stället vända sig till kraftledningslånefonden med begäran om lån. Med hänsyn härtill och för att möjliggöra en upprustning av distributionsnäten under en relativt rimlig tidsrymd, kan det för ändamålet erforderliga kapitalbehovet beräknas uppgå till icke obetydliga årliga belopp. Utskottet finner därför en väsentlig förstärkning av fonden vara behövlig. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till elkraftutredningens förslag anser sig dock utskottet för nästa budgetår icke böra förorda ett högre kapitaltillskott än 5 000 000 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under 2) bort ha följande lydelse:

»2) med bifall till motionerna I: 472 och II: 509, såvitt nu är i fråga, till *Kraftledningslånefonden* å kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.»